

Universitätsbibliothek Paderborn

**SELECTA=||RVM DECLAMATIONVM || Philippi Melanthonis,
quas con=||scripsit, & partim ipse in schola
Vui=||tebergensi recitavit, partim alijs recitandas
exhibuit.|| TOMVS ... ||**

Melanchthon, Philipp

1559

VD16 M 3567

Ecclesijs opus esse liberali eruditione, & non tantum cognitione
Grammatices, sed etiam aliarum artium, & Philosophiæ scientia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34734

DE PHILOSOPHIA ORATIO

pronunciata, cum decerneretur gradus
Magistrj quibusdam doctis & ho-
nestis iuuenibus. Philip-
pi Mel.

M. D. XXXVI.

Pero mores meos ita uobis omnia
bus inspectis & notos esse, ut factè
persuadere possim, me nō impu-
dentia, aut fiducia ingenij, aut wo-
λυπεργμοσύνῃ aliqua, has mihi di-
cendi partes iterum sumpsisse. Nam cum manda-
ret eas mihi uir optimus Iacobus Milichius De-
canus collegij nostri, qui propter egregiam uir-
tutem, ac studiorum & plurimorum officiorum
societatem, mihi charissimus est, mouebar qua-
dam officij ratione, ut morem gerendum esse ami-
ci uoluntati existimarem. Neq; ego sum adeo suf-
frus, aut ridiculè mihi placeo, ut ignorem ple-
rosq; alios in hac schola esse, & natura magis
idoneos, & doctrina melius instructos ad dicen-
dum, quàm ego sum, quibus profecto laudem in-
genij & eruditionis largiter tribuo. Sed nolui
uideri morosior in recusando, cum hanc operam
& me homo amicissimus flagitaret. Verum no-
loui longiore excusatione: Nam opinor mo-

X iiij res

res meos satis probatos uobis esse. Et hæc præcipue ex eo genere, in quo ualet uersiculus: *Τὸ ἔργον ἐστὶν ὁ ποιῶν καὶ λέγει*, qui ait, mores dicentis persuadere, non orationis. Est autem optimo consilio institutum, ut in his pompis, aut de studijs, aut de laude uirtutum dicatur. Quare ut argumentum conueniens huic loco afferrem, et aliquid de dignitate et utilitate huius artium, quas Philosophia profitetur, dicerem, institui orationem, in qua ostenderem, Ecclesiæ opus esse liberali eruditione, et non tantum cognitionibus grammaticis, sed etiam aliarum multarum artium et Philosophiæ scientia. Quod cum ita esse statuimus, et si aliæ causæ ad dicendum inuitant, tamen bonæ mentes in hunc finem præcipue, et acerrime intueri debent, ut studia ad iuuandam et ornandam Ecclesiam referant: Nihil enim bonis deditur ecclesiæ nomine, nihil ea carius esse debet. Hæc causa maximè hortari et excitare nos debet, ut summa contentione animorum expetamus perfectam doctrinam, ex qua ad Remp. et ad Ecclesiæ utilitas aliqua peruenire possit. Nec uerò nobis præceptoribus dignior est oratio de ulla re alia, nec bonis et studiosis quicquam utilius est, quam animo finem, et quasi metam honestissimi cursus prospicere, ad quam referre sua studia debent.

Ecclesiæ opus
est liberali eru-
ditione,

Ad hæc artium ipsarum dignitas, & uis non
 alibi magis conspici potest, quàm si uideamus,
 quantum opus sit illis in Ecclesia, quantis tene-
 bris obruat inscitia religionem, quantam uastita
 tem, quàm horribiles dissipationes Ecclesiarum,
 quantam barbariem, et confusionem totius huma-
 ni generis pariat. Hæc si quis considerabit, ita
 demum existimare poterit, quanta sit artium, ac
 doctrine uis & magnitudo.

Inscitia gignit
 barbariem.

Esi autem nulla oratio par tantis rebus ex-
 cogitari potest, tamen cum ab imperitis sepe se-
 rantur de hac re prauæ opiniones, adolescentes
 monendi & præmuniendi sunt: quod quanquam
 in scholis sit à præceptoribus quotidie, tamen o-
 ratio, quæ hoc loco habetur publico nomine, plus
 authoritatis habere debet. Est enim omnium do-
 ctissimorum uirorum in hoc confesso communis
 scientia, quam contemnere profecto fuerit arro-
 gantissimum.

Quare cum et necessaria Reipub. et uobis salu-
 taria dicam, et hæc mea uox communem omnium
 uobis sententiam exponat, peto ut me pro uestra
 humanitate diligenter audiatis, & admoniti non
 tantum sicut Vlysis socij Sirenas obstructis au-
 ribus præteruecti sunt, ita uos eorum inepta iudi-
 cia, qui non putant Ecclesiæ admodum opus esse
 liberali-

X V

liberali eruditione fugatis, sed illos ipsos tamquam deterrimas pestes, & dira portenta eximini. Deinde acuat & excitet discendi curam, quod studia uestra ad Ecclesiam, ac Rempub. pertinent, nec tantum ex illis priuata utilitas & voluptas petitur.

Inerudita theologia.

Primum enim omnino illas malorum est, inerudita Theologia. Est enim confusanea doctrina, in qua magne res non explicantur discrete, miscentur ea, quae oportebat seiungi, rursus illa, quae natura coniungi postulat, distrahuntur: Saepe pugnantia dicuntur, uicina arripiuntur pro uicinis ac proprijs. Postremo tota doctrina monstruosa est, & similis illi picture apud Horatium.

Humano capiti ceruicem pictor equinam iungere si uelit, & uarias inducere plumas, nihil in ea coheret, non initia, non progressiones, non exitus cerni possunt. Talis doctrina non potest non gignere infinitos errores, infinitam dissipationem, quia in tanta confusione, alius aliud intelligit, & dum suum quisque somnium defendit, existunt certamina, & dissensionibus: Interim conscientiae relinquuntur ambigentes. Et quia nullae Erynae uehementius cruciant animum, quam haec dubitatio de religione, tandem odio quodam abijcitur uniuersa.

religio, & sunt mentes prophanæ, & Epicureæ.

Cum igitur tantum habeat mali inerudita Theologia, facile iudicari potest, Ecclesiæ opus esse multis magnis artibus. Nam ad iudicandum, & ad rectè & dilucidè explicandas res intricatas, & obscuras, non satis est nosse hæc uulgaria præcepta Grammatices & Dialectices, sed opus est multiplici doctrina: Multa enim assumenda sunt ex Physicis, multa ex Philosophia morali conferenda sunt ad doctrinam Christianam.

Deinde duæ res sunt, ad quas comparandas opus est magna & uaria doctrina, et longa exercitatione in multis artibus, uidelicet, methodus, & forma orationis. Nemo enim fieri artifex methodi potest, nisi bene & ritè assuefactus in Philosophia, & quidem in hoc uno genere Philosophiæ, quod alienum est à Sophistica, quod ueritatem ordine, & recta uia inquirat & patefacit. Qui in eo studio benè assuefacti, & sibi parauerunt, reuocandi omnia ad methodum, quæ intelligere, aut tradere alijs cupiunt, hi norunt etiam in disputationibus religionis informare methodos, & uoluerè intricata, dissipata contrahere, obscuris & ambiguis addere lumen.

Magna & copiosa doctrina ad alteram rem, scilicet, ad formandam opinionem opus est, ut norunt

Duæ res ad comparandam doctrinam necessariæ.

norunt omnes uel mediocriter uersati in literis.
 Sed ut hanc ^{ἔξω} methodi informandæ nobis con-
 paremus, non minore studio opus est. Nec potest
 hæc contingere ijs, qui non assuescunt in pluribus
 Philosophiæ partibus, in quibus qui non exercentur,
 etiamsi attigerunt Dialecticam, tamen tantum
 umbram quandam methodi consequuntur.
 Nec alij sepius uitiosa & Sophistica colligunt,
 quam isti. Cumq; se artifices methodi esse putent,
 tota uia deerrant, & sunt, ut Homericis uerbis
 τὰ ἀαὸόκοποι. Porro non tantum propter metho-
 dum, seu ut Plato uocat ἀνώγειον λογιστικόν
 κῆρ, opus est Philosophia; Sed ut antè dixi, etiam
 multa assumenda sunt Theologo ex Physicis, quia
 ea est singularum partium ratio, ut his, qui singu-
 lam doctrinam expetunt, non satis sit, pauca quæ-
 dam excerpere, sed ars integra, quantum fieri po-
 test, cognoscenda est. Magno instrumento de-
 titus est Theologus, qui nescit illas eruditissimas
 disputationes, de anima, de sensibus, de causis ap-
 petitionum, et affectuum, de noticia, de uoluntate.
 Et arroganter faciet, qui se profitetur Dialecticam,
 cum, si nescit illas causarum partitiones, quæ tra-
 duntur tantum in Physicis, & intelligi non
 possunt nisi à Physicis. Omnino est orbis quædam
 artium, quo inter se deuinctæ copulantur.

Orbis artium.

sunt omnes, ut ad singulas percipiendas, multa ex alijs assumi oporteat: Quare Ecclesiae opus est toto illo doctrinarum orbe.

Non opinor quenquam adeò insulsum esse, ut non animaduertat, eos qui instructi sunt Philosophia morali, multas partes doctrinae Christianae feliciter tractare posse. Nam cum multa sint similia, de legibus, deq; politicis moribus, contractibus, et multis uitae officijs adiuuamur, non solum ordine, ac methodo in Philosophia, sed etiam rebus ipsis diligenter perceptis: Et si qua sunt dissimilia, multum lucis adfert collatio. Porro ut claudus pilam tenet, ita Philosophiam moralem tractat is, quem Physica defituunt. Iam historiae temporum exacta supputatio, requirunt Mathematicen. Sed et haec pars cum Physicis coniungenda est. Inde enim uelut ex fonte pleraq; in Physicis oriuntur. Et barbaries quaedam est, ut nihil aliud dicam, cōtemnere illas pulcherrimas artes, de motibus syderum, quae nobis annos, & temporum discrimina conficiunt, & multas res maximas uenturas denunciant, nosq; utiliter monent.

Nec ego ignoro aliud doctrinae genus esse Philosophiam, aliud Theologiam. Nec ego illa ita misceri uolo, ut confundit multa iura coquus, sed adiuuari Theologum uolo in oeconomia methodi.

thodi. Multa etiam mutuari eum ex Philosophia
 necesse erit. Si quis huic orationi non habet fidem,
 is consideret indoctorum Theologiam, et apud
 reputet, an expedire existimet orbi terrarum
 lem confusaneam sophisticam, ambiguam Theo-
 giam inuehi in Ecclesiam. Et indoctos uoco non
 lum rudes literarum, ut sunt Anabaptiste, sed
 tiam illos ineptos, qui cum magnifice declamant,
 tamen certi nihil dicunt, et quia ad methodum non
 sunt assuefacti, et quia fontes rerum non satis
 nent, propterea quia cum in Philosophia non sint
 fututi, non satis uideant, aut quid Theologia pro-
 fiatur, aut quatenus cum Philosophia consentiat.

Qualem requi-
 rat Philosophi-
 am in Theolo-
 go.

Nihil opus est hic ueteres illos recensere, qui
 doctrinam Christianam insulsiſſimis argutijs per-
 obruerunt. Eruditam Philosophiam requiro,
 illas cauillationes, quibus nullae res subsunt. Ideo
 dixi unum quoddam Philosophiae genus eligendum
 esse, quod quam minimum habeat sophisticas,
 iustam methodum retineat. Talis est Aristotelis
 doctrina. Sed huic tamen aliunde addenda est illa pre-
 stantissima Philosophiae pars, de motibus caelestibus.
 Nam reliquae sectae plene sunt sophisticas,
 absurdarum et falsarum opinionum, quae etiam
 moribus nocent. Nam illae hyperbole Stoicorum
 sunt omnino sophisticae, bonam ualitudinem,

pes, & similia non esse bona. Commenticia est et Epicurus.
 falsa et perniciofa opinio de fato. Epicurus non philosophatur, sed scurratur, cum affirmat omnia casu extitisse: tollit primam causam, & dissentit in totum à uera Physicorum doctrina. Fugenda est & Academia, quæ non seruat methodum, & sumit sibi licentiam immoderatam omnia euertendi: quod qui facere student, hos necesse est multa sophisticè colligere: Quamquam is qui duces Aristotelem præcipue sequitur, & unam quandam simplicem ac minimè sophisticam doctrinam expetit, interdum et ab alijs autoribus sumere aliquid potest. Vt enim Musæcum cantu certassent cum Syrenibus, easq; uicissent, ex pennis earum coronas sibi fecerunt, ita & in sectis, & si una maximè probanda est, tamen interdum ex alijs aliquid ueri decerpamus, quo nostra sententia ornetur.

Sed de genere Philosophiæ & sectarum discrimine, aliàs dicendum erit. Mihi ad mores etiam conducere uidetur, eligere sectam, quæ studium habeat non rixandi, sed inquirendæ ueritatis, deinde quæ amet moderatas opiniones, non capiet plausus indoctorum, præstigijs disputationum & absurdis sententijs.

Harum rerum consuetudo pessima est, et quæ eam

eam ad sacras literas afferunt, ibi uerò ingentis procellas cient. Ad hæc simplex Philosophia, qua dico, primùm hoc studium habet, ne quid affertur sine demonstratione, ita facile effugiet ab opinionibus, quia hæ non habent demonstrationes, sed tantùm præstigijs sophisticis defenduntur. Postremò in uniuersum propter hanc causam etiam conducit Ecclesiæ eruditio, quia indocti sunt et audaciores et negligentiores. Doctrina primum inijcit, et ad diligentiam assuefacit. Multi enim eruditus in mentem ueniunt, quæ sunt uicina illi causæ, de qua est pronuntiandum: uicini quàm facile sit labi ac decipi, et in alijs artibus assuefacti sunt ad querendos fontes negotiorum, ad explicanda illa quæ uidentur obstare. Et abiciunt studia in mores, quare hæc ipsa diligentia, quæ in inquisitione ponitur, gignit modestiam. Porro audacia cum negligentia coniuncta, quantum afferat periculi, omnium ætatum exemplum omnibus ciuitatibus, et in ipsa Ecclesiâ ostendunt, quæ ab indoctis temerè reuentibus, et ea sæpe dilacerata est, et hoc tempore crudeliter dilaceratur.

Itaque uos, optimi auditores, primùm adhortor, ut cogitetis studia uestra uerè ad Rempublicam Ecclesiam pertinere: Nam doctrinæ puritas et

Indocti audaces et negligentiores.

concordia, salutem & concordiam hominum, ac
 precipue Ecclesie conseruat. Deinde uos pro-
 pter gloriam Dei, quem anteferre omnibus rebus
 debemus, deinde propter ecclesie salutem, quae no-
 bis debet esse charissima, obrestor, ut has optimas
 disciplinas, quas Philosophia continet, conseruat
 das esse statuatis, & in eas maiore studio incum-
 batis, ut solidam doctrinam uobis, & utilem hu-
 mano generi comparetis. Epaminondas interro-
 gatus, quid ei in uita iucundissimum accidisset: re-
 spondit, inde se maximam uoluptatem coepisse,
 quod uiuis parentibus liberasset seruitute patriam,
 uictis ingenti praelio Lacedaemonijs. Testatus est
 enim utrunq; sibi maximam uoluptatem attulisse,
 se patrie salutem, et parentum leticiam, quam il-
 lis attulisset filij uictoris uirtus et gloria. Vtinam
 sic erga Ecclesiam affecti simus, ut hanc summam
 uoluptate ducamus, uidere florentem et tranquillam
 ecclesiam, quae uerius est patria, quam illud solum
 illi penates, qui nos exceperunt nascentes, et praes-
 tare, ut Ecclesia, hoc est, caelestes Angeli, et uni-
 uersus coetus piorum, quem ut parentes uereri &
 amare decet, ex nostris benefactis solidam uolupta-
 tem capiant. E contra nullos cruciatus acerbio-
 res esse statuamus, quam uidere ecclesiam dissi-
 patam, et quidem nostris cupiditatibus coniectos An-
 gelos,

Epaminondæ
 quid iucundis-
 simum.

Ecclesia uerius
 patria.

Z gelos,

gelos, et cœtum piorum in luctum ac dolorē. Nō dico hic de præmijs, decet enim nos uirtute[m] moueri, debent apud nos ualere ecclesia charitas, et ratio officij, quod Deo debetur. Sed tamē nō futura sunt etiā præmia rectē discētib[us]. Deus enim inquit: Glorificantes me glorificabo. Et p[ro]mus Christiani, hac spe officij nostrū facere debemus, ut sentiamus nos Deo curæ esse, ne egerimus nos et liberi nostri. Imō scitote nostra causā, tyrannorū, non eorum qui pia studia oderūt, hoc totam rerū naturam à Deo cōseruari, solē orbes, efficere temporum uicissitudines, ut agri fructu cundi. Rectē hoc Stoici, Omnia esse Dei: Philosophos autem esse amicos Dei: Quare omnia etiam sunt Philosophorum. Itaq; ingenti animo hæc studia literarum et defendamus, et in hac statione cœuinitus collocatos nos esse iudicemus, eamq; causam et maiore cura faciamus officium, et nostri laboris præmia à Deo expectemus. Dixi.

ORATIO DE PHYSICA HABITATA
VUITENBERGÆ.

PAX optima rerum,
Quas homini nouisse dicitur
est.

Pax una triumphis.
Innumera